

***Élő iskolák - Nevelés-oktatás a
fenntarthatóságért - Javaslatok a NOF
integrálására a tanárképzési reform során,
műhelytanulmány***

Ruzsa Ágota, 2005.

ÉLŐ ISKOLÁK

NEVELÉS-OKTATÁS A FENNTARTHATÓSÁGÉRT

JAVASLATOK A N.O.F INTEGRÁLÁSÁRA

A TANÁRKÉPZÉSI REFORM SORÁN

2005-2014

**A FENNTARTHATÓSÁGOT SZOLGÁLÓ OKTATÁS
ÉVTIZEDE**

Készült a Felsőoktatás a Fenntarthatóságért Program keretében

Készítette

Ruzsa Ágota,

Dialogos Partners Kft.

Budapest, 2005.

A Fenntarthatóság integrálása a tanárképzésben

Munkafolyamat 2005. március-április

1., Koncepció egyeztetés a megbízóval és az ELTE konferencia szervezőivel

Czippán Katalinnal
megtörtént március

2., A műhelymunkára meghívottak adatbázisa és időpont egyeztetés

megtörtént március

3., Műhelymunka I.- dokumentáció

megtörtént április 8-n
Eötvös kollégiumban

4., Köztes célcsoportok munkája - dokumentáció

elkészült április 18-ra 5 rövid tanulmány

5., Műhelymunka II. –integráció

április 20. – konf. Előkészítés

6., Felkészülés a konferenciára

7., ELTE konferencián a javaslat bemutatása, alternatívák felvázolása

konkrét program bemutatás: lsd. Vándor kollégium koncepció,
dialógus és közös gondolkodás, lsd. Konferencia jegyzetek

8., Utánkövetés és Folytatás

I., Konceptió egyeztetés a megbízóval és az ELTE konferencia szervezőivel

Czippán Katalin és Székely Mózés
március

Czippán Katalinnal a komplex – Fenntarthatóság a felsőoktatásban program – minden alegységét átbeszéltek annak érdekében, hogy pontosan ismerjük a lehetőségeket és kizárjuk az ismétlődéseket.

A Fenntarthatóság integrálása a Tanárképzésben programcélkitűzéseit 3 fő programban határoztuk meg:

- 1.,
egy a téma iránt elkötelezett oktatókból, szakemberekből álló csapat összehozása és kreatív műhely beindítása, amely reményeink szerint a megbízatást követően is folytatódik.
- 2.,
A kidolgozásra kerülő Stratégia
 - érintett fejezetének részletesebb kidolgozása,
 - munkánk összehangolása azzal a stratégiával
- 3.,
A műhely munka addigi eredményeinek megvitatása az április 21-i ELTE-n rendezendő konferencián
- 4.,
Konkrét javaslat kidolgozása

II. A műhelymunkára meghívottak adatbázisa és időpont egyeztetés

A Kreatív műhely munkába a meghívást az alábbi személyek fogadták el:

Dr.Kárász Imre	- karasz@ektf.hu
Dr.Lakos Gyula	- lakgyu@delfin.klte.hu
Dr Ölveti Klára	
Dr. Kisfaludi Andrea	- dr.kisfaludi.andrea@axelero.hu
Dr. Kiss Ferenc	- kissfe@nyf.hu
Ruzsa Ágota	- ruzsa.agota@solintezet.hu
Dr Varga Attila	- vargaa@oki.hu
Dr Setényi János	-setenyi@expanzio.hu
Biharine Kreko Ilona	- krekoi@freemail.hu
Gizella	
Galambos Rita	-rgalambos@axelero.hu
Kovács Erzsébet	-e.team@axelero.hu

Czippán Katalin
Dr Poor Zoltán

-czippan@sulinova.hu
-poorz@freemail.hu

A munkafolyamatot végig követik, de benne személyesen nem tudnak részt venni

Székely Mózes - mozes@ludens.elte.hu
Izsák Éva - izsakeva@ludens.elte.hu
Dr Hajnal Klára - klarissza@vipmail.hu
Dr Déri Andrea - deriandrea@axelero.hu
Farkas Krisztina - <farkas.krisztina@hangszereszene.hu>

A csapat összetétele sokszínű mind szakmai, mind módszertani szempontból és ezért izgalmas és alapos munka kibontakozását engedi sejtetni.

Előkészületkor nyert tapasztalatok:

Akikkel beszéltem, sokan támogatóan és lelkesen reagáltak a meghívásra, de eközben folyamatosan jelen van az a visszahúzó erő, ami a sok kísérlet, kampányszerű programba betett energia elfecsérlődéséből fakad. Egy-két jelentős szakmai tapasztalattal bíró személyt már nemis sikerült bevonni ebbe a műhelybe, mert kicsi a bizalmuk a gondolatok, szellemi munka hatékonyságát és támogatottságát illetően.

Kár elveszíteni őket!!! Érdemes lenne egy ilyen munkát megtámogató hosszabb távú stratégia felvázolása és elfogadtatása mielőtt beindul az érdemi munka.

III. Műhely munka:

A megelőlegezett és személyes egyeztetések ismeretében sajnos csak április 8- n tudtunk úgy összejönni, hogy az érintettek közül minél többen jelen lehessenek.

Találkozóink helyszínéül a ménesi úti Eötvös kollégiumot választottuk, talán szimbólikus üzenetként s, hisz annak alakulásakor – mintegy 100 éve – ez a kollégium igazi újításnak, a pedagógus társadalom egészének megújulását hozta s munkája napjainkig adta és felnevelte azokat az értelmiségi főket, akik a társadalom vezetőiként sokban hozzájárultak a szakmai és kutatói körök munkájához.

1.műhelymunkánk

Ideje: 2005. április 8. 10h-16h, Eötvös kollégium

módszertana:

kreatív dialógus D. Bohm alapján – lásd 1.melléklet

eredménye:

A jelen lévő 10 meghívott egyetértett

- a műhelymunka folyamatában
- a fenntarthatóság a tanárképzésben koncepcionális alapjaiban
- a téma kulcsfontosságú területeiben - lásd 2.melléklet
- bizonyos témák egyéni vagy kiscsoportos kidolgozásában – lásd 3. mellékletek
- a következő találkozók idejében:

Április 15.
Április 21. konferencia
Május 2.
Június 17-18. Nyílt- meghívásos műhely konferencia
az AGA támogatásával

A munka során a kreatív és nagyon elkötelezett csapat között beindult – szokásos – spontán együttműködés, informális kapcsolatok és tapasztalatcserék és egy felismerés, hogy a téma iránti személyes érintettség miatt mindenki szeretné továbbvinni a közös munkát még akkor is, ha erre most itt már nem lesz OM támogatási keret. Ennek felajánlásaként Ruzsa Ágota, aki egyben az Ariadne Gaia Alapítványban már 3 éve fókuszálja az Oktatás a fenntarthatóságért projektet, felajánlotta egy tágabb kör bevonását megcélzó műhely konferencia megszervezését és szponzorálását.

Előkészületkor nyert tapasztalatok:

A már korábban vázolt elkeseredés, program iránti bizalmatlanság mellett a megjelentekben feléledt a remény és hit, hogy talán most lehet valamit csinálni. Ugyanakkor azzal is tisztában vannak, hogy ez nagyon nagy ellenállásba, a felsőoktatás strukturális rendjének és az érintett döntéshozóknak kellene ahhoz megváltozni, hogy érdemi integrációt és változtatást tudjanak elérni. Mégis, tanszékeik keretében, néha még „ egy fecskéként „ is viszik és fejlesztik a maguk erőforrásai szerint ezt a témát. Bár mindenki egyetért abban, hogy legkevésbé szabadna a fenntarthatóságot tantárgyiasítani, és leginkább mint általános szemlélet hordozó elvárásként minden képzésben annak tartalmát és struktúráját ehhez igazítva kellene megjeleníteni.

Abban is egyetértés mutatkozott, hogy a fenntarthatóság nem egy környezetgazdálkodási, környezet nevelési, stb tárgy, hanem a természettudományok és a bölcsész tudományokat integráló disciplina.

IV. 1. Műhelymunka dokumentációja.

A műhely munka során elindított ötletek és a csoport által bevállalt kulcs területek közül a konferencia ideéig sikerült 5 témát gondolatébresztő írásként körbejártatni és majd az összegzést Lányi András előadása után közös reflexióban átgondolni a konferencián.
Lásd. 3. melléklet

V. A 2. Műhely április 15 helyett április 20.

Melynek a célja a dokumentációk összegzése és a konferencia előkészítése.

Ide többen nem tudtak eljönni, azaz választaniuk kellett, hogy a konferenciát vagy ezt a műhelyt részesítik előnyben és mivel, korábban abban maradtunk, hogy még májusban folytatjuk a munkát, inkább egyéb a – témához kapcsolódó munkáikat végezték.

VI. Az ELTE-konferencia – április 21.

A mi műhely munkánk témái több helyütt megjelentek a konferencia előadóinak és hozzászólóinak gondolatában.

- A rendszerszemléletű látásmód és az ebben gondolkodás, mint közös nyelv Dennis Meadows előadásában, lsd. Melléklet, mint a fenntarthatóságra való átállás szemléletformáló eszköze jelenik meg. Ez később, az MTA Föld napja ünnepségén is elhangzott tőle.
- Olyan transzdiszciplináris, a környezet-gazdaság és társadalom dimenzióit a tapasztalatra épülő cselekvéses tanulás módszerével felépített tanuló közösségek, ahol az elméletre épülő tudás kompetenciává tud élni. Ennek volt egy példája a Dr Nacsa János és Ruzsa Ágota által bemutatott Vándor kollégium projekt a SZIE és a SOL Intézet és a mikrorégiók bevonásával. Ezt a modellt tovább gondolva - a helyi iskolák és vonzáskörzetük aktív bevonásával, az NGO civil szervezetek és az iskola fenntartó önkormányzatok megtartó keretében lehetne olyan tanulási térré alakítani, ahol a tanárszakosok sikeresen élnék át a fenntarthatóság háromszögének erőterét és benne életszagú, élő tudásra tennének szert.
- Többek szájából elhangzott, hogy a jelenlegi egyetemi keretek között nagyon lehetetlen lenne a fenti modelleket bevinni, hacsak nem jelenik meg egy erőteljes központi akarat.

A fenntarthatóság integrálása műhely munkák eddigi összegzése

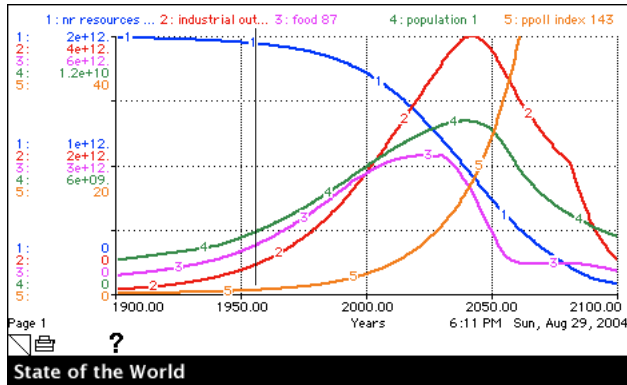
Általános összefoglaló már a konferencia integrálásával

„...hová lett mára az egyetem mint műhely, ahol tanár és tanítvány a tudás átadásának és befogadásának kölcsönösségében érinti, közelíti, szellemileg körbeöleli a földi élet legfontosabb ügyeit.”

(Idézet H. Orsolya szakdolgozatból, ami a Vándor kollégium koncepcióit már 2000-ben leírta)

A jelenlegi globális helyzet

Túlméretezettség és összeomlás

szennyezettség

népesedés

ipari termelés

élelmiszer

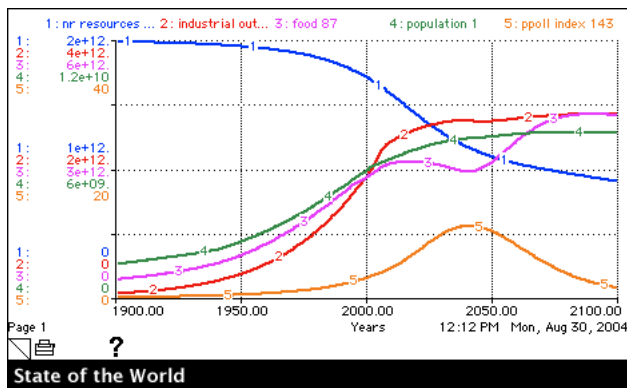
erőforrások

© Dennis Meadows, 2005

3

A szükséges jövő helyzetképe

Fenntartható fejlődés

Ipari termelés

élelmiszer

népesség

erőforrások

szennyezettség

© Dennis Meadows, 2005

5

Mit igényel a fenntartható fejlődés

- **Ökológiai hatékonyság**- Új technológiák –energia, természetvédelem, szennyeződés csökkentés, stb – amelyek gyakorlatilag már megvalósíthatók.
- **Kultúra** - Radikális változtatások a népesség növekedés, az anyagi javak fogyasztása, a haladás fogalma, az egyenlőség, a konfliktus, a környezetvédelem, az idő perspektíva és tervezés terén és számolni kell a nyilvánvaló tévedés lehetőségeivel is.
- **Rendszerszemlélet** – arra való képességünk, hogy megértsük, felismerjük, próbálkozzunk és végül megváltoztassuk azokat a kapcsolatrendszereket, amelyek társadalmi változásokhoz vezetnek.

.....

A fenti 3 idézet Dennis meadows előadásából származik, melyet az ELTE konferencián tartott felsőoktatásban dolgozó tanárok, kutatók számára. Előadásának fókuszában állt, hogy épp a tanárok számára legfontosabb a rendszerszemléleten alapuló, új jövőt építeni tudó kompetenciák elsajátítása, hisz csak így lesznek képesek az utolsó utáni pillanatban hallgatóikat felkészíteni az előre kiszámíthatatlan, a jövő tudását fel mérni lehetetlen állapotokra, ahol a jellemző állapot a folyamatos változás, a bizonytalanság és az ennek megfelelő tudás mentén kialakított személyi és trsadalmi-kollektív kompetenciák.

Jelenleg a múltra tanítunk, mintha az ismétlődne és változatlanul tovább menne.

Holott az olyan szervezetek, mint pl. Az MIT tanuló szervezetek közösségéből és az MIT rendszer dinamika kutatócsoportjának munkáiból kinőtt egy olyan szellemi és módszertani tanuló közösség, amely már az egyetemtől elszakadva is képes a társadalom vátozatos – intézményesített, gazdasági s informális t- tanuló köreiben ezt a szemléletet és kompetencia sort kidogozva új aternatívákat teremteni.

Ezért a legfontosabb teendőnk a fenti szükös időkereteken belül egy hasonló „ szellemi forradalom és mozgalom „ beindítása.

Az élő rendszerek – H. Maturana nyomán - 3 alaptulajdonságuk révén ismerhetők fel:

Önfenntartók
Önmagukat újratereemtők -
Önmagukat meghaladni tudók – megújulók

Jelenleg úgy tűnik, hogy sem a társadalom, sem a környezetünk és a mindezt szolgáló hivatott gazdaság sem képes erre a fordulatra.

Most a fő jelző az ÖNPUSZTÍTÁS.

Ez természetesen érvényes az oktatási-tanulási rendszereinkre is. Nem véletlen, hogy az egész életen át tartó tanulás és ezen belül az informális tanulás tűnik a legéletképesebbnek, míg a felsőoktatás és a közoktatás – bár rengeteg közgondolkodás és reform kísérlet és anyagi támogatás övezte az elmúlt évtizedekben - sokkal előrébb nem jutott.

Holott miért kellene más helyzetet betölteni, mint a társadalom és gazdaság egyéb szektorainak?

Mert a fejlődés alapja a tanulás,

Mert, ha a tanulásra hívatott intézmények és a tanulást segítő személyek nem ismerik fel a jelenlegi és távolba mutató szükségleteket, melyek a rendszer egészéből fakadnak akkor, eleve mint ok-tatási és tan-ítási intézmények összeomlásra ítéltetnek és az emberi rendszerek önszerveződési mechanizmusaik révén rendeződnek valamely más tanulási kerettérbe.

Lényegileg ez történik már most is, mikor az egyetemek, felső és középszintű intézmények mellett gomba módra szaporodnak más tanulási szinterek.

Talán így van jól.

S mégis, meg kell próbálnunk a rendszert sikeresen átvezetni, - az élő igények, a változó rendszerek és a megváltozott világ tükrében - olyan tanuló terekké alakítani, ahol a jelenlegi civilizáció által teremtett jó és/vagy rossz kérdésekre kreatív, jövőbelátó, az ok-okat feltárni és „megérezni”,(Presensing - O. Scharmer- MIT EDU) képes, cselekvési kompetenciákkal felvértezett, kihívásokra és gyors fordulatokra válasz képes bölcs fiatalok sorsukat és némely esetben sorsunkat is hozzáértően tudják a kezükben tartani.

„ **BÖLCSESSÉG** által képesek vagyunk cselekedeteink hosszú távú következményeinek megítélésére... „ írja Russell Ackoff, neves Harvard professzor, mikor a gazdasági döntéseket megalapozó társadalmi és szervezeti tanulás összefüggésében elemzi a tanulás-tudás rendszerét.

Szerinte a tudás elemei közül az adat, az információ és a know-how tudása instrukció és tekintélyelvű rendszerek függvényében is átadható - tanítható.

Ám a másik két lényeges tényező: a megértés és a bölcsesség már csak előhívó – educare attitűd és valódi – az összefüggéseket átlátó, a személyes és kollektív kompetenciákra épülő - tanulás által építhető be.

Ez lehetne az **ok-tatás** feladata, hisz az előző három tudáselem napjainkban bárhol és bárhol, könnyen és individuális erőfeszítéssel a kapcsolatháló rendszerében lehívható, megszerezhető.

Kérdések és dilemmák:

De miként lesz ebből olyan tudás, ami a

„ **Jót, s Jól** „

vezérelvét követve adekvát, a szükségletekre és nem az akarásokra válaszoló, a személyi közösségi környezetbe ágyazott viszonyrendszeréből megértett és megérlelt bölcs cselekvés, viselkedés és tett kereteiben manifesztálódik.

Miért, hogy a *Növekedés Határai* c. könyvben, és azóta sok-sok könyvben leírtak ilyen kicsi és lassú hatást mutatnak, amely mellett a gazdasági növekedés mítosza még erősebben szól és hatásai még inkább felgyorsultan fognak jelentkezni???

Miért ez a nem látok, nem hallok attitűd?

Ezekre a kérdésekre sok oldalról / tudomány-pszichológia, vallás és józanész / lehetne válaszolni, de mi maradunk csak a tanárképzés képzési struktúrájának és a képzés tartalmi területén.

Hogy gondolhattuk bármikor is, hogy a tudás elméleti modelleken keresztül, csak a fejben születik? Talán, igen, de mintha a jól megalapozott ok-okozati rendszerek eddigi elmélete már nem vinne előre.

Most már a belső, mélyen meghúzódó, a rendszer elemeit összekapcsoló mintázatba fogó dinamika ismerete és kölcsönhatásuk törvényszerűségeinek feltárására van szükség, mert a kérdés nem a „mi van? „, hanem a „mi legyen ? „

Az alapkérdés, hogy merre menjünk, hogyan induljunk el egy fenntartható élet megteremtéséhez?

Felismertük mostanra a teremtett világ erőviszonyaiban helyünket és kölcsönhatásunkat. Ennek függvényében cselekedeteinket többé már nem a személyes és rövidtávú érdekek, de a közös tudat értékrendszere és érdekviszonya kell vezérelje. Ez az érdekviszony azonban csak a rendszer elvű gondolkodás által feltárt komplexitás tükrében hat az egyénre úgy, hogy az önzés és altruizmus eggyé válják és kollektív tudat vezérelte cselekvéseket indukáljon.

Ezért mondjuk, hogy egyre sürgetőbb egy közös jövőkép és az ahhoz elvezető kompetencia alapú életmód kialakítása, elterjesztése és elfogadtatása a társadalom széles rétegeiben, mely biztosítani tudja az állandó jólétet a valós világ keretein belül úgy, hogy az közel egyenlő legyen minden embernek, más biológiai fajoknak és a jövő generációinak.

Az elmúlt években készült (UNEP) jelentések nem előrelépésről, hanem további romlásról számolnak be. Egyrészt csökkent a fejlődő országok anyagi és technológiai támogatása (a fejlett országok GNP-jük 0,7 %-t ajánlották fel erre a célra Rióban, 1997-ben ez 0,25 %-ra csökkent), a szén-dioxid kibocsátás nem csökkent, erdők védelmére vonatkozó egyezmény aláírását még mindig több ország ellenzi (pl. USA). A gazdasági teljesítmény növekedése nem csökken, 1995-1998-ig felülmuta azt a növekedést, amely a mezőgazdaság kezdeteitől 1900-ig eltelt tízezer év alatt mutatkozott. Ez a fejlődés nem járható út a világ számára, megsemmisíti a Föld természetes rendszereit, és ezek által saját magát is.

Ebben a folyamatban néhány főbb irányt fogalmazzunk meg, ami a tanárképzés reformjában reméljük, hogy útmutatóvá válik.

Új elméleti összefüggés rendszer feltárása és megismertetése, hisz döntéseink mindig belső meggyőződéseinken alapszanak.

„...az ökológiai paradigma jegyében valamennyi pedagógiai szakon és szakterületen szükség volna a **természeti és kulturális folyamatok közti rendszeres összefüggések és kölcsönhatások bemutatására**. Látnivaló, hogy a sokat szorgalmazott „szemléleti fordulatból” a diszciplinák közti párbeszéd illetve a transzdiszciplináris kérdések felvetése nélkül csak ráolvasás és lelkifröccs lehet.”

Szükséges olyan ismeretek (tantárgy) bevezetése az új rendszerű pedagógusképzésbe, amely az alábbiakat is tartalmazza:

A történelmileg ránk hagyományozott ismeretek között vannak olyanok, amelyeket idáig nem tartottunk fontosnak. Azonban például a környezet átalakítására vonatkozó ismereteink az utóbbi időben rendkívül fontossá váltak, hiszen meghatározhatják jövőnket. A jövőre vonatkozó kérdések feltevése és az erre adható válaszok mindig is erősen függték azoktól az ismeretektől, amelyekre támaszkodtunk. Robert Wont Pohl fizikus szerint: „*a tények maradnak, csupán jelentésük változik a történelem során*”. Valóban, az ember, a természet és a tudomány közötti viszony történelmi alakulásáról sok olyan tény áll rendelkezésünkre, melynek eddig nem tulajdonítottunk különösebb jelentést. Ma már fontos, hogy ezeket jelentőségüknek megfelelően kezeljük, illetve új jelentést adjunk nekik.

Rá kell világítani arra, hogy az ember fejlődése során hogyan változtatta meg a saját környezetét, és ezt hogyan alapozták meg a tudományos ismeretek. Ezzel segíteni egy újfajta gondolkodás kialakulását, melynek jellemzője, hogy az ember kerüljön ki a középpontból, s ne a természet leigázója, meghódítója, hanem szerves része legyen. Nagy szükség van arra, hogy az ember és a környezet kapcsolatát ilyen módon is tárgyaljuk.

Ma a különböző tantárgyak keretében megjelenő ismeretanyagban a környezeti szempont sokszor háttérbe szorul, és ez sajnos jellemző a tudománytörténetre is. Sok olyan ismeretet közvetítünk, amely nem felel meg a környezettudatos gondolkodásmódnak. A természeti kincsek kiaknázása, az élőhelyek tönkretétele, bizonyos fajok kipusztítása úgy jelenik meg a tananyagokban, mint a fejlődés szükségszerű velejárója. Emellett azonban nem jelenik meg az, hogy mindezen tevékenységek veszélyesek, és az emberiség hosszú távú biztonságát fenyegetik. Tanítjuk, hogy a tudományos-technikai forradalom az emberiség jólétének az alapja és a kevésbé fejlett országok népeinek is ez adhatja a fejlődés lehetőségét. Emellett nem kerül említésre, hogy a technológia, a gazdaság elsődlegessége társadalmi instabilitáshoz, a természettel való harmónia megbomlásához, a hagyományok elhagyásához és az adott kultúra esetleges megsemmisüléséhez vezethet. Gyakran tévesen, a tudomány és a technika mindenhatóságát erősítjük a hallgatóságban. Ez arra a tévhitre vezethet, hogy a természetet leegyszerűsíthetjük, folyamatait mindig előre jelezhetjük és büntetlenül uralmunk alá hajthatjuk, majd függetleníthetjük tőle magunkat. A természeti rendszerek ugyanakkor rendkívül összetettek és nem egyszerűen a részek összességével, hanem önszerveződő kaotikus rendszerekkel van dolgunk.

Be kell látnunk, hogy a jelenleg uralkodó felfogást nem lehet egyik napról a másikra megváltoztatni. A helyes szemlélet kialakításához viszont szükségünk van olyan példákra, amelyek jól mutatják az emberi tevékenység környezetre kifejtett káros hatását a történelem folyamán.

„...a tudományos, köznapi, filozófiai és **költői gondolkodásmódban rejlő megismerési**

lehetőségek új, tágasabb szintéziséről, vagyis az emberi tapasztalat eredendő gazdagságának helyreállításáról a prakticista-szcientista korlátoltság korszaka után, ...”

Mindezek fényében az ezzel azonos erejű és párhuzamos cselekvéssor egy

ÚJ TANULÁSI MÓDSZERTAN ÁLTALÁNOSSA TÉTELET teszi kötelezővé.

Talán ezt érdemes mindenképp elé helyezni, épp a korábban taglaltak ismeretében.

1., A fenntarthatóság szempontjából ismert értékek és magatartás, a mindezek mögött meghúzódó elméleti, rendszerszintű tudás olyan kultúrateremtő erővel kell bírjon, hogy a bennünk élő – és mostanra hamis cselekvést sugalló gondolatmintákat radikálisan felváltsa és új értékeken alapuló, tacit tudásként uralja kultúránkat. Ez a bevéődés csak az élet kohójában megdezett tudattartalomként állandósulhat és cselekvéseink szülőágyává válhat.

Ezért kell a módszertani forradalom a tanulási kultúránkban.

Nevelés, oktatás a fenntartható fejlődésért – érzésem szerint - egy olyan szemléletmód elsajátítását igényli, amely természetesen nem nélkülözheti az elméleti alapok elsajátítását és elsajátíttatását, de nagy mértékben megköveteli a téma több oldalú megközelítését, az értelmi elsajátításon kívül az érzelmi viszony kialakítását.

A magyar oktatás az egyes tudományágak „tantárgyasított” elméletének elsajátíttatására törekszik és úgy gondolja, hogy a diák – ennek birtokában – rendelkezik majd a megfelelő szemléletmóddal, és képes lesz a tanultak alkalmazására. Az elméletet hangsúlyozó tartalomnak megfelel az iskolákban szinte egyedül használt módszer, a frontális osztálymunka, ahol a tanár, mint a tudás birtokosa elmondja, mit kell tudni, mi a megoldás. A tanterem berendezkedése is ezt a szemléletet szolgálja, arccal a tanár felé. Számos felmérés bizonyította, hogy az ilyen tanítás, nevelés nem éri el célját. A fenntartható fejlődés szemléletének kialakításához elengedhetetlen a tanárképzés tartalmi és módszertani megújítása.

A magyar tanárképzés egyik legmegoldatlanabb pontja a **módszertani képzés**. Hiába rendelkeznek – ha rendelkeznek - a hallgatók megfelelő elméleti tudással, ha mindez nem formálódik bennük szemléletté. A tudást és szemléletet képtelenek hatékony módon átadni leendő diákjaiknak, mert a főiskolákon, egyetemeken módszertant, szakmódszertant tanító tanárok nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel olyan módszerekről, mint pl. a kiscsoportban való munka, szerepjáték vagy drámajáték, vita lebonyolítása, egy téma project alapú feldolgozása stb. Ezért ezeket a módszereket legfeljebb megemlítik, de nem illesztik bele az elsajátítandó módszerek közé. Gyakran panaszkodnak arra, hogy ezek nagyon időigényes módszerek, nem jut alkalmazásukra lehetőség a tanórákon.

A tanárképzés ideje alatt a hallgatók nem tapasztalják a módszertani sokszínűséget, tanulmányaik során az uralkodó módszer az előadás.

Javaslatunk:

1. Az ötéves tanárképzés kialakításakor, a módszertant, szakmódszertant tanító tanárok kinevezésekor legyen követelmény, hogy az illető személy - a megfelelő képzettségen kívül - rendelkezzen tréningvezetési gyakorlattal.
2. A szakmódszertant nem szabad beolvasztani a pedagógiai módszertan egészébe. Természetesen vannak olyan alapok, amelyet a pedagógiai módszertan, mint alapozó tantárgy képes megtanítani, de minden tantárgynak vannak olyan tanítási sajátosságai, amelyeket a tantárgyhoz értő tanár képes leginkább átadni a tanárjelölteknek.

3. A tanárképzésben dolgozó egyetemi oktatóktól, a megfelelő kinevezés, beosztás elnyerésekor meg kell követelni a tanítási gyakorlatot, módszertani ismeretet.
4. Szükség van olyan tanítási segédletekre, amelyek nem elméleti megalapozást, hanem a tanítási órán közvetlenül felhasználható ötleteket, az egyes témákhoz feldolgozási javaslatokat tartalmaznak.
5. Szükség van olyan módszertani továbbképzésekre, amelyek - a már iskolákban tanító tanároknak – bemutatják, hogyan alkalmazhatják hatékonyan ezeket az új módszereket, hogyan használhatják a tanítási segédleteket. Ezt az új módszerekben jártas, gyakorlott trénereknek kellene megtartani, mert a rossz bemutató sokkal inkább elidegenít, mint kedvet csinál az új módszerek kipróbálásához.

A tanárképzés **tartalmi** megújítást, felfrissítést is igényel.

- A tananyagok nem kapcsolódnak a mindennapi élethez, nem adnak segítséget a mindennapok során felmerülő kérdések, problémák megválaszolására.
- Lehet, hogy van olyan anyagrész, amit már nem kellene tanítani, de olyan is létezik, amit nem tanítanak, pedig kellene.
- Sok az átfedés, az ismétlődés a tananyagokban.

A tanárképzés tanterveit, tananyagait tartalmilag át kellene vizsgálni egy, a fenntartható fejlődés szemléletmódján alapuló szűrő vagy alapelveinek megfogalmazása alapján. Ezt a szűrőt kellene megalkotni, a konferencián megvitatni, tökéletesíteni, majd a MAB rendelkezésére bocsátani és az akkreditáció követelményeibe beemeltetni.

Zárásként John Huckle (1999) szavait idézzük:

"A fenntarthatóságra való nevelés élesebb és kritikusabb irányultságú, mint a környezeti nevelés. A fenntarthatóságra való nevelés - mint a békére és demokráciára való nevelés - kritikus és demokratikus gondolkodási (reflexio) folyamat és cselekvés a jelenleg zavaros társadalmunkban (amely fenntarthatatlan, erőszakos és demokratikusnak nem nevezhető) és arra vonatkozik, hogy miként valósíthatnánk meg 'fáradtságot megérő' (fenntartható, békés és demokratikus) jövőnket. A fenntarthatóságra való nevelés – eltérően a környezeti nevelés nagy részétől - szoros kapcsolatban áll a társadalommal, a politikával és fejlődéssel kapcsolatos oktatással és neveléssel."

CSELEKVÉSI IMPERATÍVUSOK

1., alkalmat és támogatást adni olyan innovatív, integrát gyakorlatra épülő pilota programoknak, mint pl. Ami bemutatásra került a konferencián is, ie. A Vándor kollégium

2., eltérő diszciplínákban – bölcsészet és természettudományok, sőt más, pl. Jog, medicina, kertészet, agrár, stb is bekerülhessen a közös tanulásban megfogant „ értelmiség képzési „ modulokban

3., halaszthatatlan a rendszerszemlélet és a rendszerarchetipusokkal történő gondolkodás és nyelvi kommunikáció kiépítése

4., és mindezt ITT és MOST

Ruzsa Ágota